

NIEUWSBRIEF FLORON-FWT, nr.4, maart 1991

DISTRICT TWENTE e.o. www.fwtwente.nl

REDACTIE: Otto Zijlstra (districtscoördinator FLORON). Email: ogzijlstra@zonnet.nl
Pieter Stolwijk (coördinator Floristische Werkgroep Twente). Email: fwt@fwtwente.nl
Jacques Bielen Email: jwbielen@xs4all.nl

P.F. STOLWIJK	Het veldseizoen FLORON - FWT 1990, p.1
Redactie	Nieuwe streeplijsten, p.6
J.W. BIELEN	Boekbespreking, p.6
Redactie	Vindplaatsen gezocht, p.11
Redactie	Excursieprogramma, p.12
Redactie	In het volgende nummer., p.12

Het veldseizoen FLORON - FWT 1990

Het veldwerk

Dit jaar hebben ruim 60 mensen inventarisaties verricht voor FLORON, een aanzienlijke uitbreiding vergeleken met 1989. Er is veel werk verricht door leden van de FWT individueel, door diverse plaatselijke groepen en door afzonderlijke medewerkers van FLORON.

De 11 excursies zijn meestal goed bezocht, zij het dat er in het algemeen weinig deelnemers geweest zijn van plaatselijke groepen.

Kwalitatief waren de excursies zeer succesvol: Hassinkhof (Denekamp); Hankate (Nijverdal); Ommen; Duitsland; de Rijn. In het volgende nummer zal kort verslag gedaan worden van de excursies.

Individueel of per werkgroep is er min of meer projectmatig gewerkt op de Lonnekerberg en in de gemeente Losser. Speciale vermelding verdienen de werkgroep Diepenheim, die in een jaar (vrijwel) de hele gemeente op A.A.-soorten heeft onderzocht, de werkgroep Denekamp, die zich op het onderzoek van het Kanaal Almelo-Nordhorn heeft gericht, en de werkgroepen Vriezenveen, Hengelo en Nijverdal.

Verwerking

Evenals vorig jaar zijn alle binnengekomen gegevens met de computer verwerkt, waarbij een apart bestand is gemaakt voor elke veldmedewerker. Daarin zijn alle opgaven, ook de twijfelachtige, opgenomen. Medewerkers krijgen, indien daar aanleiding toe is, een lijst met 'vraagtekens' gestuurd met het verzoek om nadere inlichtingen of bewijs in de vorm van herbarium- of fotomateriaal.

Op basis van deze bestanden is een algemeen bestand gemaakt. In dit algemeen bestand zijn de 'vraagtekens' niet opgenomen; dubbele opgaven zijn verwijderd. Onderstaande opmerkingen zijn uitsluitend gebaseerd op het 'geschoonde' algemeen bestand. Tussen haken [] de vergelijkbare getallen van seizoen 1989.

Algemeen project

Het Algemeen project heeft tot doel het voorkomen van alle 'Nederlandse' soorten te inventariseren.

In totaal zijn ongeveer 32.000 opgaven gedaan; na verwijdering van dubbele en van nog niet geaccepteerde opgaven resteren er 30.723 [22.647].

- taxa

Met het verschijnen van de 21e druk van de Flora van Nederland (zie [Nieuwsbrief 3](#), januari 1991) is het aantal taxa van de Standaardlijst gewijzigd; er worden nu 1393 taxa tot de Nederlandse flora gerekend. Hiervan zijn er 878 recent (na 1975) uit Twente bekend.

Dit seizoen zijn er 768 [726] taxa van de standaardlijst aangetroffen en daarnaast een aantal adventieve en verwilderde soorten. Zie bijlage voor een compleet overzicht.

Er zijn 22 taxa in meer dan 200 km-blokken genoteerd met als koploper Grote brandnetel (*Urtica dioica*) in 259 blokken.

- km-blokken

Het district Twente telt ruim 1800 km-blokken.

In totaal zijn er gegevens binnengekomen uit 442 [420] km-blokken (**fig.1**).

Uit het overzicht blijkt dat er niet veel meer blokken zijn onderzocht dan in 1989, maar dat er gemiddeld per blok meer gegevens zijn genoteerd. Van de blokken valt 24,5% [43%] in de categorie 'terloops onderzocht'; 'weinig onderzocht' 18,8% [15,0%]; 'matig onderzocht' 43,2% [32,1%]; 'goed onderzocht' 13,3% [10,0%].

De hoogste aantal gegevens uit één km-blok bedraagt 226 [272], behaald in de Hassinkhof (excursie FWT met werkgroep Denekamp).

A.A.-project

In het Attractieve Aandachtssoorten-project wordt Nederland onderzocht op het voorkomen van 105 opvallende en onmiskenbare plantensoorten waaraan een zekere indicatiewaarde voor de toestand van het milieu wordt toegekend. Hiervan zijn er recent in Twente in totaal 98 aangetroffen.

In 1990 zijn er 95 [91] aandachtsoorten gemeld. Van de uit Twente bekende aandachtsoorten prijken alleen Aardaker (*Lathyrus palustris*), Gevlekte aronskelk (*Arum maculatum*) en Tongvaren (*Asplenium scolopendrium*) niet op de lijst van gevonden A.A.-soorten.

In totaal 4.325 meldingen betroffen A.A.-soorten.

Hoge scores behaalden wederom: Grote wederik (*Lysimachia vulgaris*) (205), Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*) (191), Wilde kamperfoelie (*Lonicera periclymenum*) (186) en Rankende helmbloem (*Ceratocarpus claviculata*) (171). Het is verheugend dat dit jaar meer 20 meldingen (tegen 6 in 1989) zijn gedaan van de Korenbloem (*Centaurea cyanus*).

Opvallend hoge aantallen worden bereikt wanneer vooral A.A.-soorten worden gezocht. Het duidelijkste voorbeeld hiervoor is de werkgroep Diepenheim, die vaak meer dan 20 A.A.-soorten in een km-blok wist te noteren.

Het hoogste aantal soorten in een km-blok bedraagt 36 [33], aangetroffen in de Hassinkhof.

Rode Lijst

Van de 541 soorten van de Rode Lijst (zie [Nieuwsbrief 3](#), januari 1991) zijn er recent 142 uit Twente bekend. In 1990 zijn er 383 meldingen van Rode Lijst-soorten geweest, verdeeld over 101 verschillende soorten.

Ook hier scoort de Hassinkhof met 8 Rode Lijst-soorten hoog. Het hoogste aantal echter komt uit een natuureservaat: 16 soorten.

De meest gevonden Rode Lijst-soort is (weinig verrassend) Tweestijlige meidoorn (*Crataegus laevigata*) (43). Rode Lijst-soorten die in Twente alleen verwilderd voorkomen zoals Gewoon vingerhoedskruid (*Digitalis purpurea*) en Bosvergeet-mijnietje (*Myosotis sylvatica*), tellen niet mee.

Nieuwe soorten

(uitgezonderd verwilderde planten)

- Nieuw voor Twente:

Wondklaver (*Anthyllis vulneraria*); Zulte (*Aster tripolium*); Stomphoekig sterrekroos (*Callitriche obtusangula*); Kleine kaardebol (*Dipsacus pilosus*); Rankende duivekervel (*Fumaria capreolata*); Bermooievaarsbek (*Geranium pyrenaicum*);

Wede (*Isatis tinctoria*); Kerspruim (*Prunus cerasifera*); Heen (*Scirpus maritimus*);
Voorjaarshelmkruid (*Scrophularia vernalis*); Vreemde ereprijs (*Veronica peregrina*).

- Nieuw na 1950:

Bont kroonkruid (*Coronilla varia*); Waterlepeltje (*Ludwigia palustris*); Behaarde
boterbloem (*Ranunculus sardous*).

- Nieuw voor de FWT:

Gelobde maanvaren (*Botrychium lunaria*); Veenmosorchis (*Hammarbya paludosa*);
Geelhartje (*Linum catharticum*); Waterlobelia (*Lobelia dortmanna*); Grote
wolfsklauw (*Lycopodium clavatum*); Kattedoorn (*Ononis repens subsp. spinosa*);
Egelantier (*Rosa rubiginosa*); Drijvende egelskop (*Sparganium angustifolium*).

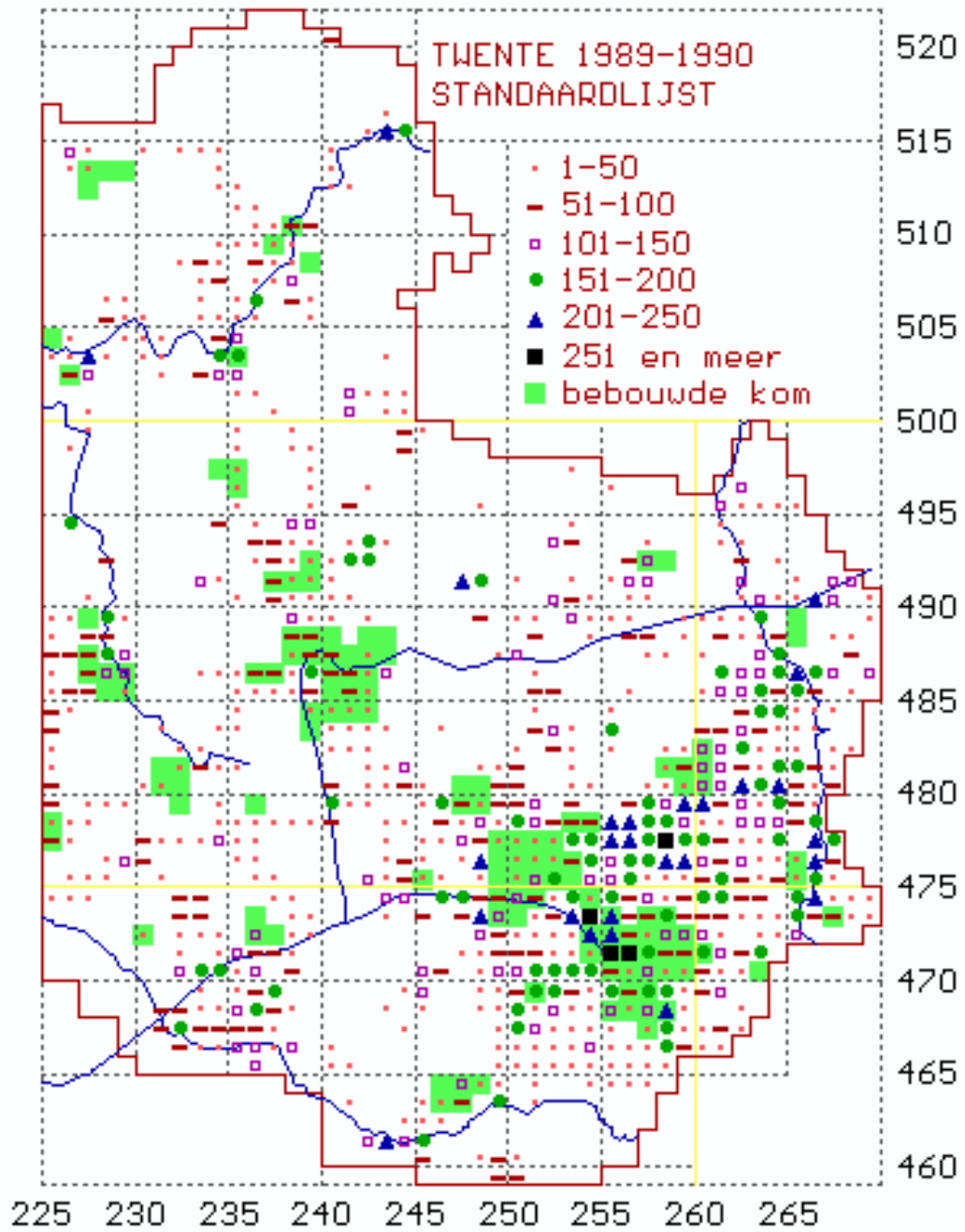
Aan deze en andere bijzonderheden zal afzonderlijk aandacht besteed worden in
komende Nieuwsbrieven.

Conclusie

Het seizoen 1990 is een nog groter succes geworden dan het seizoen 1989. De
Floristische Werkgroep Twente heeft, zoals hij aan zijn naam is verplicht, het
leeuwendeel aan gegevens ingebracht. Maar de toename van het aantal gegevens
komt vooral door de toename van het aantal regionale groepen.

Alle medewerkers mijn hartelijke dank.

fig.1

DISTRICT TWENTE e.o.; in 1989 en 1990 onderzochte km-blokken.

NIEUWE STREEPLIJSTEN

Omdat gebleken is dat de streeplijsten van het Algemene project in het veld slecht hanteerbaar zijn, is er gekozen voor een nieuwe opzet: streeplijsten op A3-formaat (2maal A4), aan voor_ en achterkant bedrukt, waarop alleen de zeer zeldzame soorten niet vermeld staan. Deze kunnen bijgeschreven worden, eventueel aan de binnenkant. Het is de bedoeling dat er geen oude lijsten meer gebruikt worden. Ook voor het A.A-project komen nieuwe lijsten, maar hier zijn de oude nog wel bruikbaar.

Tenslotte komt er een nieuw type lijst: de schrijflijt. Deze is bedoeld om er losse waarnemingen (uit verschillende km-blokken) op te noteren. Per waarneming moet dan soort en nummer, datum en km-blok worden vermeld.

Zodra de lijsten binnen zijn, zullen de werkgroepen en overige medewerkers bevoorrad worden. Een aanvraagformulier is bijgesloten.

BOEKBESPREKING

J.W. Bielen

I. Wynhoff, J. van der Made & C. van Swaay, *Dagvlinders van de Benelux, Veldgids nr. 3*, uitgave Stichting Uitgeverij KNNV en de Vlinderstichting, 1990, 187 pag. f 34,50 (voor leden f 29.50) + f 3.50 verzendkosten, o.a. te bestellen via giro 13028 t.n.v. Stichting Uitgeverij KNNV te Hoogwoud o.v.v. "Vlindergids".

Tijdens onze excursies willen ook wij floristen wel eens een waargenomen vlinder op naam brengen. Er is tenslotte een evidente relatie tussen deze insecten en de plantenwereld. Tot nu toe ging je dan aan de slag met zeer onvolledige werkjes of stond je te worstelen met een dik, onhandig ingedeeld determinatiewerk, met alle vlinders van Europa.

Met bovengenoemde uitgave is er dan eindelijk een gids speciaal voor de Benelux verschenen. Het is bovendien nu eens geen vertaling of bewerking maar eigen Nederlands (met Belgische hulp) werk. Dat niet alle Europese vlinders zijn opgenomen, maakt het determineren al een stuk eenvoudiger. Het is een goed in de hand liggend en in de jaszak passend boekje geworden door zijn stevige kaft en het handige formaat (13 x 21 cm).

Alle dagvlinders van dit deel van Europa (ruim 100 soorten op dit moment) zijn afgebeeld. Wanneer we afzien van een aantal zeer zeldzame dwaalgasten en

zwervers, dan zijn hiervan nog zo'n 60 soorten in Nederland aan te treffen, waarvan ruim 40 in Twente.

De kern van dit determinatiewerk wordt gevormd door de 44 platen met daarop goede kleurenfoto's van in het algemeen mooi geprepareerde vlinders. Zoveel mogelijk werden daarvoor exemplaren afkomstig uit de Benelux gebruikt. Achterin deze uitgave bevindt zich een lijst van de vindplaatsen van de afgebeelde exemplaren.

Totaal zijn 145 soorten afgebeeld. Daarvan komen er ruim 30 niet in de Benelux voor, maar in min of meer aangrenzende gebieden als Vogezen en Eifel. Indien nodig werd zowel mannetje als vrouwtje, zowel boven- als onderzijde afgebeeld. Ook zijn er nog zeven platen met pentekeningen van vleugelpatronen van moeilijk te onderscheiden soorten.

Naast de kleurenplaten vindt u de begeleidende tekst die een consequente opbouw heeft. U treft de Nederlandse, wetenschappelijke, Franse, Duitse en Engelse naam aan. Van de afgebeelde soorten wordt een zeer beknopte beschrijving van de uiterlijke kenmerken gegeven. Voorts worden vliegtijd en voorkomen van de vlinder en de waardplant(en) van de rups vermeld. Codenummers geven de vegetatie- en landschapstypen aan waarin de vlinders voorkomen. Tevens wordt de biologische groep vermeld waarin de vlinder thuishoort. Vooral voor de moeilijke soorten kunnen deze gegevens een goede determinatie vergemakkelijken of bevestigen. Als determinatiecontrole kunnen bovendien de achter in het boekje opgenomen verspreidingskaartjes van de Benelux gebruikt worden. De kaartjes van het Nederlandse gedeelte zijn gebaseerd op de in de jaren 1980 t/m 1986 verzamelde gegevens voor de "Atlas van de Nederlandse dagvlinders". Daardoor is de in het kaartje aangegeven verspreiding van de Gehakkelde aurelia in Twente al weer achterhaald. Vanaf 1987 wordt deze vlinder weer in toenemende mate bij Oldenzaal en Denekamp waargenomen! Overigens is het kaartje met de verspreiding van het Gentiaanblauwtje voor wat Twente betreft wel een verbetering t.o.v. het kaartje in de Atlas.

De inleidende hoofdstukken behandelen de levenswijze en de uitwendige bouw van vlinders. Ook de bedreiging en bescherming van vlinders, de indeling in vlinderfamilies en in biologische groepen worden besproken. In een biologische groep worden vlinders bij elkaar gezet die overeenkomst vertonen in de wijze waarop zij het koude jaargetijde overleven. Je zou deze indeling kunnen vergelijken met de in de plantkunde bekende indeling van de levensvormen volgens Raunkiaer. Een hoofdstuk wordt besteed aan het landschap waarin vlinders voorkomen. Er worden twee indelingen gemaakt. De ene op grond van de plantensoorten van een vegetatie (7 vegetatietypen), de andere op grond van de structuur (openheid) van de vegetatie (10 landschapstypen).

Met een beknopte literatuurlijst, een korte verklarende woordenlijst en een register voor de Nederlandse en de wetenschappelijke namen wordt het werk besloten. Vooral op grond van de kleurenplaten met alle in de Benelux voorkomende vlinders, beveel ik ieder die in deze insecten geïnteresseerd is, deze gids van harte aan!

Juist vanwege het belang van deze publicatie wil ik toch een aantal kritische kanttekeningen maken.

Mijn eerste opmerking betreft de verspreidingskaartjes. Deze zijn helaas veel te onduidelijk uitgevallen. Behalve voor Texel is van geen Waddeneiland te zien of een vlindersoort er wel of niet kan worden aangetroffen. Wanneer voor het aangeven van de verspreiding was gewerkt met een kleur was een en ander al een stuk beter overgekomen. Ook zijn niet van alle in de tekst besproken en in de Benelux voorkomende vlinders kaartjes opgenomen. De reden daarvan wordt niet vermeld. Doordat de verspreidingsgegevens in de tekst nogal summier zijn, kan dit aanleiding geven tot misverstanden. Bij de Violette vuurvlinder staat bijvoorbeeld slechts: "lokaal, bloemrijke graslanden". Op grond hiervan zou deze vlinder ook in Nederland voor kunnen komen. Dit nu is niet het geval! En hoe zit het met het voorkomen van het Vals bruin blauwtje en het Vals heideblauwtje in de Benelux? De tweede opmerking geldt de kleurenplaten. Helaas is bij de onderschriften daarvan nogal eens wat misgegaan. Ik geef een paar voorbeelden. Op plaat 16 wordt bij twee afbeeldingen van het Boomblauwtje verwezen naar het Dwergblauwtje. Ongelukkig treffen de schrijvers het ook met plaat 13. Bij de eerste vlinder op deze plaat staat 1aMB. Op de tegenoverliggende bladspiegel vindt u dan 1. Grote vuurvlinder ondersoort "batavia" (1A). Dit moet zijn "batava" (1a). De "MB" hierboven betekent dat van het mannetje de bovenzijde is afgebeeld. Dat moet u overigens wel zelf bedenken, want nergens in het toch ook voor beginners bedoelde boekje wordt dit vermeld. Storend is in dit verband dan ook dat de "O" van onderzijde dikwijls als een "0" (nul) staat afgedrukt. De vaak witte randen van de vlindervleugels waren misschien beter tot hun recht gekomen, wanneer bij de kleurenplaten niet was gekozen voor een witte achtergrond. Hoewel dat nergens vermeld staat, zullen de vlinders in principe op ware grootte afgebeeld zijn. Toch zijn de meeste afbeeldingen, lijkt me, iets kleiner uitgevallen, terwijl op de platen 23 en 24 en zeker 1 en 44 de vlinders duidelijk kleiner zijn afgebeeld. Bij de platen met de pentekeningen wordt op een wat lastige manier met nummers en namen gewerkt.

Een derde opmerking gaat over het inconsequente en soms zelfs klungelige gebruik van namen van plantentaxa en plantengemeenschappen. In enige inleidende hoofdstukken, maar vooral ook bij de lijstjes van waardplanten worden meestal alleen Nederlandse namen gebruikt; soms verschijnt ineens een wetenschappelijke naam daarachter, dan weer alleen een wetenschappelijke naam. Zie de volgende opsomming van planten die in een buiten de Benelux voorkomende "steppe-achtige vegetatie" voorkomen: "Kogelbloem, *Phyteuma tenerum*, Zwenkgras, Vedergras (*Stipa capillata*), enz.". Nergens is vermeld welke naamlijst of flora als basis voor deze naamgeving werd gebruikt. Als tweede voorbeeld vermelden we hier de waardplanten van de Distelvlinder: "Composieten, distels [de Kruisdistels zullen toch niet bedoeld zijn? Bl.], kaasjeskruidachtigen". Hoe uitputtend zijn deze lijstjes met waardplanten trouwens? Bij de vlinders mis ik een lijstje met synoniemen van de wetenschappelijke en vooral ook van de Nederlandse namen.

Tenslotte had ik van een aantal aspecten van dit werk graag ergens een verantwoording van de schrijvers gezien, want:

1. Waarom zijn tevens kaartjes van Groot-Brittannië en Ierland opgenomen? Zijn misschien ook alle daar voorkomende vlinders in deze uitgave te vinden?
2. Waarom zijn enige niet in Benelux maar wel in het Rijndal of de Vogezen voorkomende soorten opgenomen? Zijn alle daar aan te treffen vlinders te determineren met deze gids?

Ondanks deze kritiek en ondanks het feit dat bij het door mij verkregen exemplaar wat bladzijden te ver tegen elkaar zijn geplakt en een twintigtal bladzijden licht is beschadigd, heb ik absoluut geen spijt van deze aanschaf!

H. Lenski, Farn- und Blütenpflanzen des Landkreises Grafschaft Bentheim, Verlag Heimatverein der Grafschaft Bentheim E.V., Bad Bentheim, 1990. 226 pag., 20 x 30 cm, DM 18,00.

Te verkrijgen via boekhandels in Gildehaus, Bentheim, enz.

Deze voor Twentse floristen uitermate interessante verspreidingsatlas is een, zeker gezien de prijs, fraaie uitgave gebonden in een harde kaft. Dit boek, een aanrader voor de liefhebbers, maakt het mogelijk in navolging van Luiken (3) een vergelijking te maken tussen de flora van het Bentheimerland en Twente.

Tot voor kort bestond er nog in het geheel geen samenvattend overzicht van de flora van het Graafschap Bentheim. Pas in 1987 verscheen de "Atlas der Gefährdeten Gefäßpflanzen in Niedersachsen und Bremen". In deze voorlopige uitgave, gebaseerd op inventarisaties in de jaren 1982 - 1986, is dus alleen een aantal van de zeldzamere plantensoorten in het Bentheimse te vinden. In 1988 verscheen de schitterend uitgevoerde "Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der BRD", waarin ook gegevens over het graafschap te vinden zijn. De schaal waarop werd gewerkt, is evenwel nogal groot. Een atlasblok wordt gevormd door een gehele "Topographische Karte 1 : 25.000" (TK 25) en meet daardoor 11 bij 11 km.

Voor de nu verschenen atlas van het graafschap werd de TK 25 eerst verdeeld in vier gelijke "Quadranten", vervolgens elk Quadrant weer in vier gelijke "Viertelquadranten" (VQ's) van ongeveer 2,8 km bij 2,8 km. Het graafschap werd op deze wijze in 162 VQ's verdeeld.

Het veldwerk is verricht in de jaren 1986 - 1990, waarbij werd uitgegaan van de door de auteur in tientallen jaren onderzoek verkregen kennis van de flora in het betrokken gebied. Het Graafschap Bentheim omvat globaal het gebied dat omgrensd wordt door, in het westen en noorden de grens met Nederland, in het zuiden een lijn vanaf het drielandenpunt bij Overdinkel bijna recht naar het oosten tot iets voorbij de Vecht, in het oosten een lijn vrijwel vanaf de zuidoost punt van Drenthe tot het eindpunt van de zuidelijke grenslijn. Deze zuidelijke grenslijn is tevens de grens tussen Nedersaksen en Westfalen.

De kern van het boek wordt gevormd door de 736 verspreidingskaartjes. De 44 kaartjes van bramensoorten werden bewerkt door een specialist op dit gebied. Van

de 194 soorten die in meer dan 75% van de VQ's voorkomen, wordt geen kaartje gegeven. Zij worden wel alle vermeld en kort besproken. Alleen van nu uitgestorven planten werden gegevens verzameld uit de schaarse oudere literatuur en het herbarium van een enkele onderzoeker. Van de andere soorten is de voor- of achteruitgang daarom niet met deze atlas te bepalen.

Bij een eerste bestudering van de plantenkaartjes lijken er weinig soorten te zijn gemist. Dat is geen geringe prestatie, zeker wanneer je in aanmerking neemt dat grotendeels sprake is van slechts één onderzoeker. Deze vermeldt dat elk VQ minstens eenmaal door hem is bezocht. Onderzoek heeft uitgewezen dat bij slechts een bezoek aan een terrein 20 tot 40 % van de op dat moment aanwezige soorten wordt gemist (1). Het zal dus niet verbazen dat Twentse floristen wel enige aanvullingen op de plantenkaartjes zullen kunnen geven. De al jaren bij ons bekende groeiplaats van Reuzenpaardestaart (*Equisetum telmateia*) westelijk van de weg Bentheim-Nordhorn wordt bijvoorbeeld niet vermeld. Het boek geeft wel te weinig opgaven van soorten uit stedelijke gebied en ruderale terreinen. De auteur vermeldt dat trouwens zelf in de inleiding. Het is goed om dat te weten, anders wekken sommige kaartjes enige verbazing. De Hongaarse raket (*Sisymbrium altissimum*) bijvoorbeeld wordt maar uit twee VQ's gemeld, terwijl deze soort in Twente in een jaar in 28 km-hokken werd aangetroffen. Slechts in 11 VQ's is Kleine veldkers (*Cardamine hirsuta*) aangetroffen; dat is gezien de situatie aan deze kant van de grens, veel te weinig.

De Twentse florist zal ook ontdekken dat direct over de grens meer te beleven valt dan hij misschien wel dacht. Mij verraste bijvoorbeeld het voorkomen van Heggevogelmuur (*Stellaria neglecta*) en Bosmuur (*Stellaria nemorum*). Zij werden in hetzelfde VQ aangetroffen. In Zuid-Limburg komen deze twee zeldzame planten ook tezamen in een zelfde vegetatie voor (2). Het is wel te betreuren dat bij dit soort vondsten de auteur in zijn korte beschrijving bij elk taxon niet heeft vermeld hoe lang ongeveer de vindplaats reeds bekend is. De vraag blijft dus of het slechts een incident betreft of dat er sprake is van een meer permanente aanwezigheid. In de inleidende hoofdstukken komen nog aan bod de verschillende natuurlijke landschapselementen en hun ontstaan in pleistoceen en holoceen, en de invloed van de mens op het landschap. Ook is een aantal hoofdstukken gewijd aan de soorten van de Rode Lijst van Nedersaksen en hun verspreiding en voorkomen in het Graafschap Bentheim. Speciaal voor deze streek maakte de auteur een uitbreiding van de genoemde Rode Lijst.

De serie fraaie en meestal duidelijke kleurenfoto's op formaat 7 bij 8 cm van 48 zeldzame plantensoorten mag niet onvermeld blijven.

Natuurlijk stuiten we in zo'n buitenlandse uitgave snel op problemen rond naamgeving en taxonomie. In Midden-Europa worden, mede in verband met de karteringsprojecten, moeilijke soorten nogal eens bijeengevoegd tot aggregaten (4). Zo worden alle in Heukels' Flora besproken Alchemilla-soorten, behalve Fraaie vrouwenmantel (*Alchemilla mollis*), door Lenski in het aggregaat *Alchemilla vulgaris*

geplaatst. Voor een aantal taxa waarvan de naam niet in de nieuwste Heukels' voorkomt, geef ik hieronder (onder voorbehoud) een toelichting.

<i>Hieracium sylvaticum</i> (L.)L	<i>Hieracium murorum</i> auct. (4)
<i>Pulmonaria obscura</i> Dum.	niet inheems in Nederland (2)
<i>Symphytum asperum</i> Lepech	niet in Heukels' (2)
<i>Potentilla * mixta</i> Nolte	niet in Heukels', kruising tussen <i>Potentilla reptans</i> en <i>Potentilla anglica</i> (2)
<i>Claytonia alsinoides</i> Sims	<i>Claytonia sibirica</i> L. (5)
<i>Betula carpatica</i> W.&K.	in Heukels' bij <i>Betula pubescens</i> ondergebracht (2)
<i>Valeriana procurrens</i> Wallr	(in Heukels') <i>Valeriana officinalis</i> L.; onder deze naam treedt in Middeneuropa blijkbaar een ander taxon op (4).
<i>Dactylorhiza sphagnicola</i> Höppn	Kwam vroeger bij Brunssum in Nederland voor (6). Door Heukels' niet erkend? Valt dan onder <i>Dactylorhiza majalis</i> (4).

Literatuur

- 1) Baas, T.A., e.a. (red), 1987. Wilde planten in NoordHolland. p. 17.
- 2) Weeda, E.J., e.a. 1985. Nederlandse Oecologische Flora deel 1,2,3.
- 3) Luiken, R., e.a. 1957. Drie Flora's. DLN 60 (9) p. 189-202.
- 4) Ehrendorfer, F., 1973. Liste der Gefäßpflanzen Mitteleuropas.
- 5) Munz, P.A., 1968. A Californian flora. p.304.
- 6) Kreutz, C.A.J., 1987. De verspreiding van de inheemse orchideeën in Nederland.

VINDPLAATSEN GEZOCHT

Voor het seizoen 1991 vragen wij speciale aandacht voor de volgende soorten. Het gaat om soorten die tamelijk opvallend zijn en waarvan we weten dat er vroeger diverse vindplaatsen in Twente en de Vechtstreek zijn geweest, maar waarvan nu weinig of niets bekend is. Wij verzoeken om zeer duidelijke plaatsopgave van vroegere (en huidige) vindplaatsen, liefst ingetekend op een fotokopie van het betreffende deel van een topografische kaart, zodat er gericht kan worden gezocht. Nog mooier is het natuurlijk, als men zelf op onderzoek uitgaat en daadwerkelijk de soort weer kan terugmelden.

- Vrouwenmantel (*Alchemilla* div. spec.); was bekend van het kanaal Almelo-Nordhorn.
- Muurleeuwebek (*Cymbalaria muralis*); is bekend van Twickel.

- Dauwnetel (*Galeopsis speciosa*); is vooral bekend van Hengelo, Torenlaan e.o.
 - Lidsteng (*Hippuris vulgaris*); bekend van Enschede en Marienberg; ook van Haaksbergen (nog?)
 - Wolfsklauw (*Lycopodium* div. spec.)
 - Waterdrieblad (*Menyanthes trifoliata*); weinig van bekend.
 - Rode ogentroost (*Odontites vernus*); is bekend van Hengelo, spoorlijn naar Borne; Losser, steenfabriek.
 - Grote pimpernel (*Sanguisorba officinalis*); Almelo (nog?); Hengelo (nog?)
 - Krabbescheer (*Stratiotes aloides*); Vechtgebied; kanaal Almelo-Nordhorn (nog?)
 - Zevenster (*Trientalis europaea*); bekend van Denekamp; verder?
 - Blaasjeskruid (*Utricularia* div. spec.); *U. minor*, heide- en veengebieden. *U. australis*, sloten Herikervlier (nog?); *U. vulgaris*, Vechtgebied?
 - Langbladereprijs (*Veronica longifolia*); aan de Dinkel?
-

EXCURSIE-PROGRAMMA FWT 1991

20 april	Eerder Achterbroek; 9.00 uur, kerk centrum Den Ham. Stolwijk
25 mei	Herinckhave; 9.00 uur, kerk Fleringen. Zijlstra
8 juni	Nijverdal; 9.40 uur (aankomst trein), station Nijverdal. Zijlstra
22 juni	Haandrik; 9.35 uur (aankomst trein), station Gramsbergen. Stolwijk
24 augustus	Rijn; 8.00 uur, Natuurmuseum Enschede. Stolwijk
7 september	A1-Oldenzaal; 9.00 uur, kerk De Lutte. Zijlstra

Inlichtingen bij de excursieleiders: (Stolwijk: 053-355451; Zijlstra: 053-331589).
De excursies vormen een goede gelegenheid om kennis uit te wisselen. Alle serieus geïnteresseerden zijn dan ook welkom.

IN HET VOLGENDE NUMMER ...

- o.a.
- Excursieverslagen 1990
 - Bijzondere vondsten 1990
 - Nederlandse Oecologische Flora 4